

Skizofreni og Skizotypi

”Forståelse, behandling og tilknytning til arbejdsmarkedet”

Psykolog Jens Einar Jansen

Jens.einar@gmail.com

Hvad er psykose?

- En mental tilstand, hvor realitetssansen og/eller realitetstestningen er læderet
- Både en *tilstand* og en *gruppe lidelser*

Mange myter om skizofreni

STANLEY KUBRICK COLLECTION

DIGITALLY RESTORED AND REMASTERED

18

DVD
VIDEO

STANLEY KUBRICK'S
THE SHINING

Symptomer på Skizofreni

- Psykotiske symptomer
- Negative symptomer
- Formelle tankeforstyrrelse
- Kognitive vanskeligheder
- Andre symptomer

Psykotiske symptomer

- Hallucinationer
- Vrangforestillinger

Negative symptomer

- Nedsat energi
- Manglende initiativ
- Afsladning af følelseslivet
- Manglende fremdrift og interesse
- Kontaktföroringelse
- Isolation og tilbagetrækning
- Sprogfattigdom

Formelle tankeforstyrrelser

- Forstyrrelser i *hvordan* personen tænker
– tænkningens *form*
- *Fx vaghed, omstændighed, tangentialitet, associationsspring, talepræs, fåmæltthed*

Kognitive vanskeligheder

- Nedsat koncentration og opmærksomhed
- Nedsat hukommelse
- Langsommere reaktionstid
- Forstyrrede eksekutive funktioner

- "Filterhypotesen"

Andre symptomer

- **Mangelfuld sygdomserkendelse**
- **Depression og selvmordstanker**
- **Angst**
- **Misbrug**

Skizotypisk sindslidelse

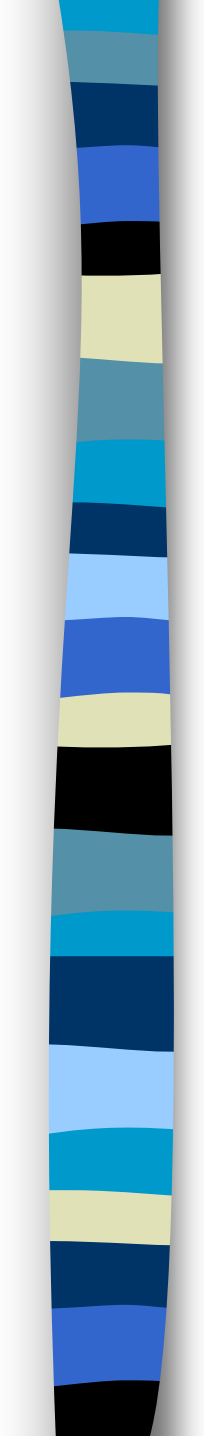
- Nært beslægtet med skizofreni
- skizotypi måske forstadium til skizofreni

Skizotypisk sindslidelse

Symptomer (4 af følgende gennem mindst 2 år)

- Forstyrrelser af følelserne
- Excentriske
- Kontaktfattigdom og isolationstendens
- Sære ideer eller magisk tænkning
- Mistroiskhed eller paranoide idéer

Skizotypisk sindslidelse

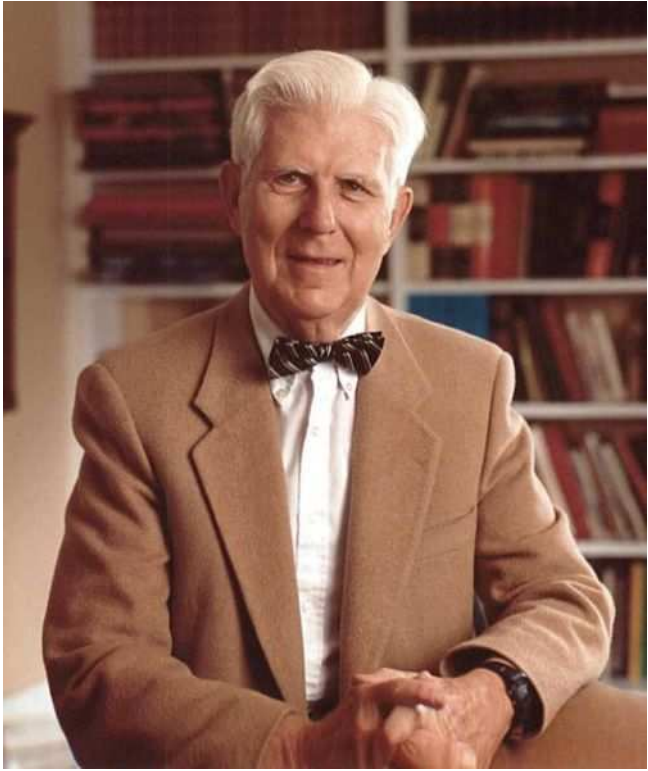
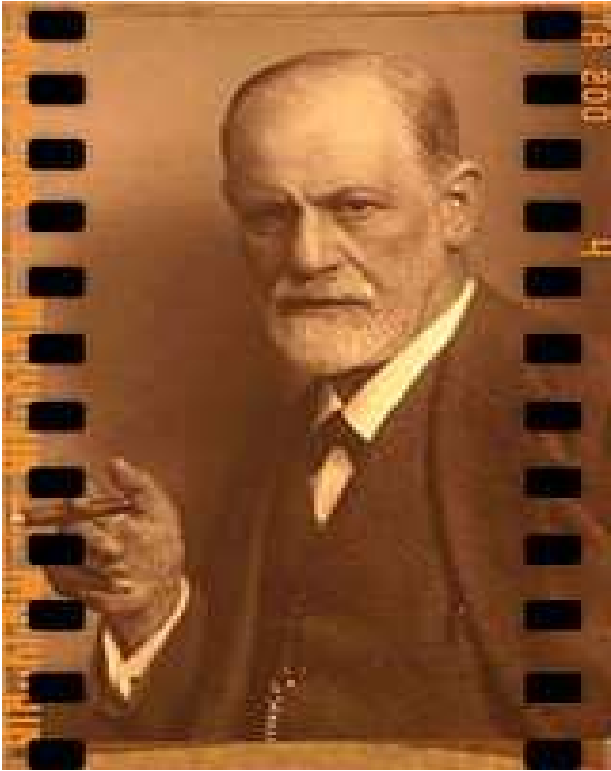
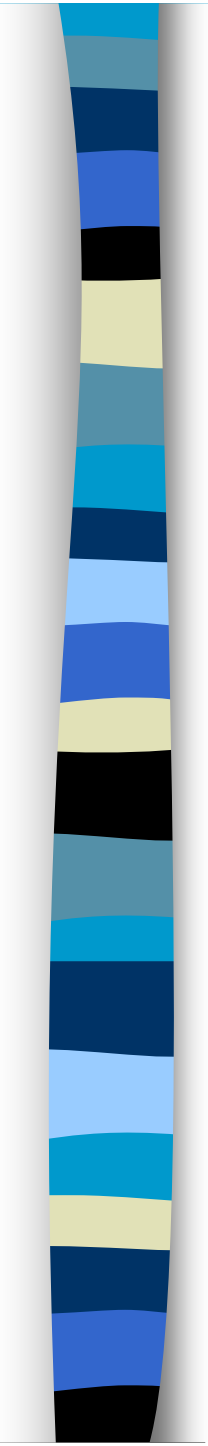
Symptomer (forts.)

- Ruminerende tænkning
- Usædvanlige sanseoplevelser
- Særpræget tankegang og tale
- Mikropsykotiske episoder

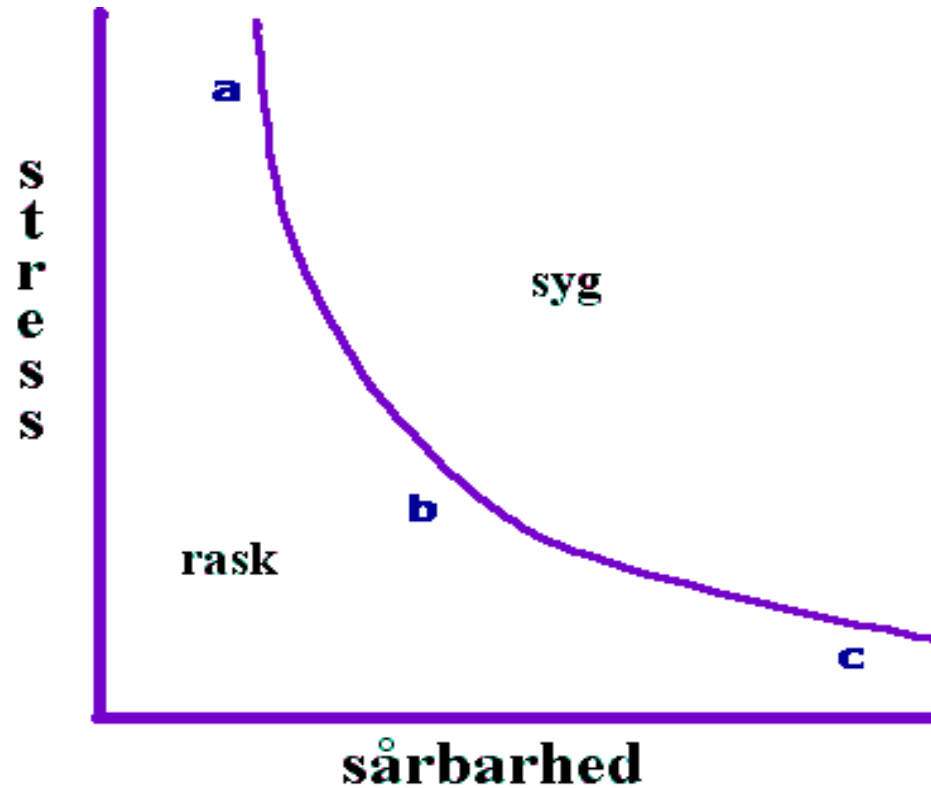

Ændret syn på skizofreni og behandling

Tidligere	I dag
Syg mange år før diagnose	Mere rummelig diagnose (1 mdr.) Tidlig indsats
Dårlig prognose Fremadskridende, kronisk	Bedre prognose Forskellige faser
Traditionelle antipsykotika Mange bivirkninger	Atypiske antipsykotika Færre bivirkninger
Terapi med fokus på fortid	Terapi med fokus på her-og-nu problemløsning og mestring
"Dårlige forældre" = årsag til sygdommen	Forældre som vigtige samarbejdspartnere Stress-sårbarheds model

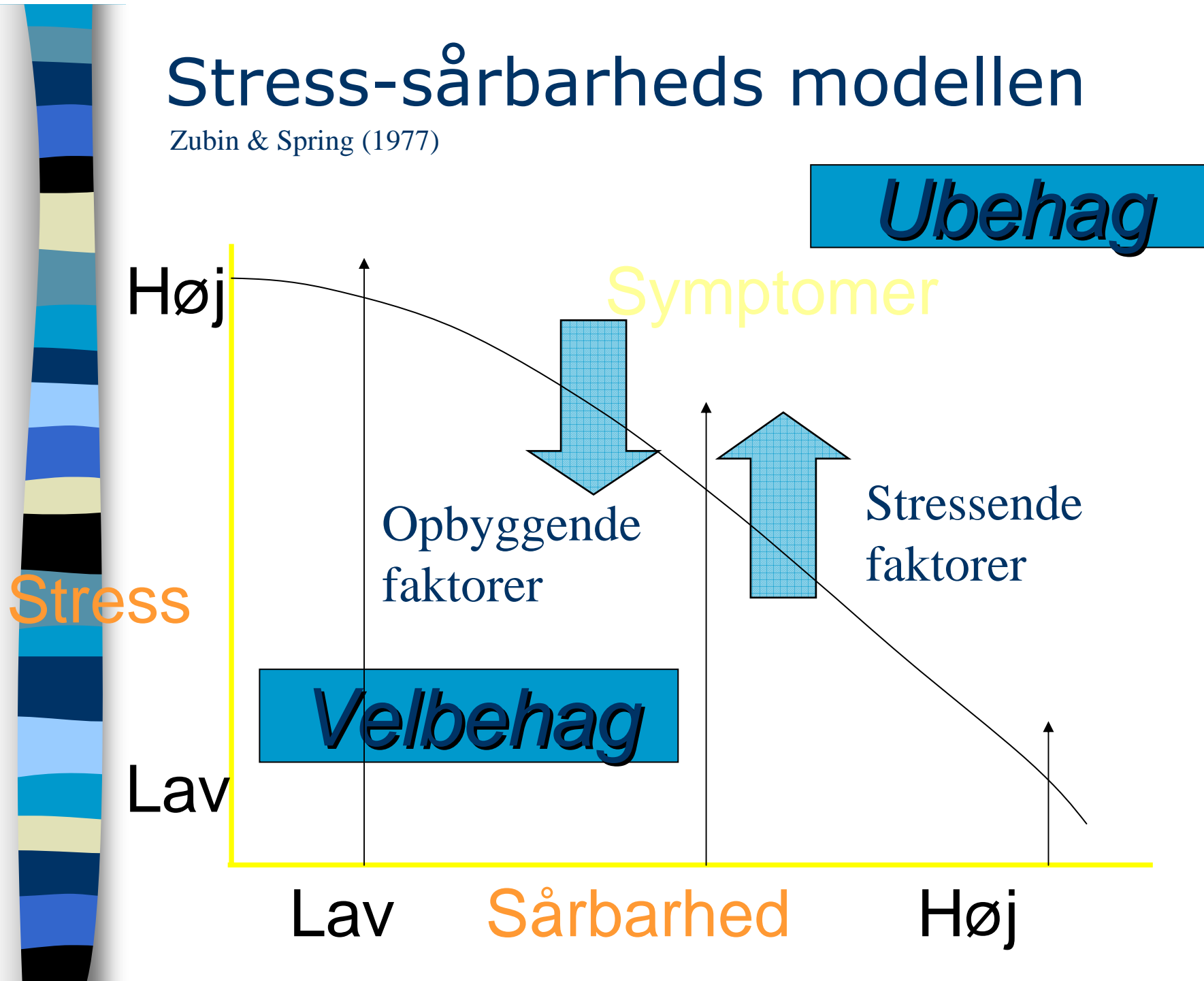
Stress-sårbarheds modellen

(Zubin & Spring, 1977)

Stress-sårbarheds modellen

Zubin & Spring (1977)

Beskyttelsesfaktorer (Libermann, 1989)

3 hovedkategorier

- Medicin
- Social støtte
- Udvikling af færdigheder

At sætte realistiske mål

1.år efter psykoseudbrud eller indlæggelse:

- At undgå tilbagefald
- Gradvis at genoptage den sædvanlige rollefunktion i familien

2.år efter psykoseudbrud eller indlæggelse:

- Gradvis proces med at komme i uddannelse eller arbejde
- Genoptage og udvikle sociale funktioner uden for familien

(Øxnevad, Grønnestad og Arntzen, 2004)

Behandling af psykoser

- Primærbehandlerfunktionen
- Medikamentel behandling
- Den terapeutiske relation
- Miljøterapi
- Psykoedukation
- Social færdighedstræning
- Kognitiv adfærdsterapi
- Psykodynamisk terapi
- Pårørendesamarbejde

(Nordentoft & Kjær, 2010)

Primærbehandlerfunktion og fasespecifik behandling

- Koordinerende funktion
- Tværfaglig
- Hyppig, kontinuerlig kontakt
- Opsøgende ved behov

Medikamentel behandling

- Antipsykotisk medicin
- 1.generation
- 2.generation
- Acceptabelt niveau af bivirkninger

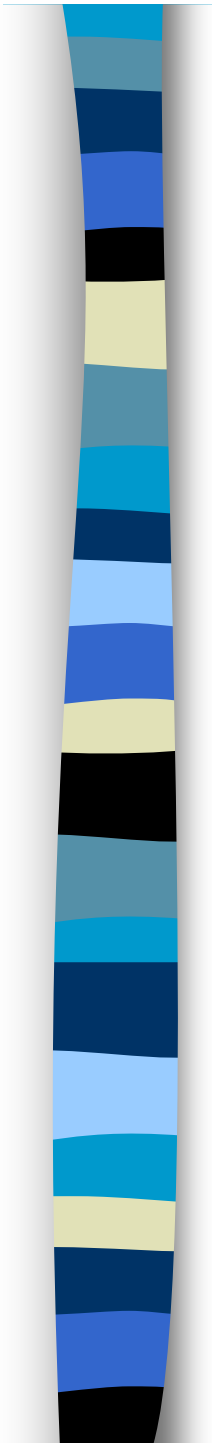

Den terapeutiske relation

- Varm, indlevende og autentisk holdning
- Roligt emotionelt klima
- Kompensere for kognitive vanskeligheder
- ”Vikarierende håb”
- ”Vikarierende drivkraft”
- Normalisering

Miljøterapi

- Ved afdelingerne
- Ved socialpsykiatriske institutioner

Psykoedukation

- Hjælpe pårørende og patienter til at forstå og håndtere sygdommen
- Individuelle samtaler eller grupper

Social færdighedstræning

- Central metode
- Træning i at begå sig i sociale sammenhænge
- Fokus på adfærd
- Individuelle forløb eller i gruppe
- Problemløsning og rollespil

Kognitiv adfærdsterapi

- Mere fokus på symptomer, end på "syndrom"
- Symptomer = forsøg på at skabe mening
- Reaktion på symptomerne det centrale
- Normalisering
- Coping

Psykodynamisk terapi

- Symptomer = forsvarsreaktioner
- Forståelse for processer bag psykosen

Forskellene mellem moderne psykodynamisk – og kognitiv terapi er blevet mindre!

Pårørendesamarbejde

- Vigtige samarbejdspartnere
- Psykoedukation
- Sorg/krise
- Bekymringer
- "Forbudte følelser"
- Individuelle samtaler
- Familiegrupper